

# Boekbesprekingen

ASH J. S. & MISKELL J. E. 1998. *Birds of Somalia*. Pica Press, The Banks. ISBN 1-873-403-58-5. 336 p. Prijs f 85,-.

Het erfgoed van het verdwenen Britse wereldrijk bevat veel ornithologisch materiaal. Beide auteurs hebben in 1978-82 uitgebreid door Somalië gereisd, iets wat daarvoor en sindsdien niet meer in die mate is herhaald (grote delen zijn permanent verboden). Dit boek geeft een overzicht van de 654 waargenomen vogelsoorten (tot en met 1996), inclusief verspreidingskaarten met kwalitatief broed- en overig voorkomen per half-gradenblok (in totaal 259 blokken). De soortteksten geven beknopte informatie over voorkomen en talrijkheid, fenologie, habitat en broeden. Inleidende hoofdstukken beschrijven de vegetatie en bodem (C. F. Hemming), de ornithologische historie van Somalië (C. G. Violani & F. Barbagli), de geologie (C. Nyamweru), het klimaat (O. M. Ashford), vogeltrek (J. S. Ash) en de broedseizoenen (J. S. Ash & J. E. Miskell). In bijlagen worden buitengaats waarnemingen gememoreerd, alsmede soorten waarvan het voorkomen nadere bevestiging behoeft, hybriden, soorten die net over de grens in Kenia, Ethiopië en Djibouti werden vastgesteld, zeven endemen, alle 394 geringde vogels van 59 soorten (inclusief terugmeldingen), een woordenlijst en een gazetteer (geografische woordenlijst, hier inclusief Somalische namen). Vier kleurenplaten van Martin Woodcock tonen 25 specifiek Somalische (onder)soorten. Diverse kaarten illustreren het onderzochte deel van Somalië, topografie, vegetatie, geologie en bloknummering. Dit boek is een waardevolle aanvulling op de Afrikaanse ornithologie. Het bevat veel toevoegingen en verbeteringen op *The Birds of Africa* en is alleen al daarom onmisbaar voor iedereen die in Afrikaanse vogels is geïnteresseerd. Stevig gebonden en genaaid, heldere lay-out en goed drukwerk. – Rob G. Bijlsma

GATTER W. 1997. *Birds of Liberia*. Pica Press, The Banks. ISBN 1-873403-63-1. 320 p. Prijs f 85,-

West-Afrika telt meerdere avifauna's en atlassen, waaronder Senegambia, Ghana, Togo en Nigeria. Gezien de huidige toestand in Liberïë is het een wonder dat er van dit land nu een uitmuntende avifauna beschikbaar is. De opzet van het boek is min of meer gelijk aan dat van Somalië van dezelfde uitgeverij, met aparte hoofdstukken voor de ornithologische geschiedenis, geologie en topografie, vegetatie, seizoensinvloeden op insectenaanbod, broedbiologie en rui, trek (ook intra-Afrikaanse bewegingen) en ecologie van bosvogels. De soortteksten zijn beknopt, maar informatief. Verheugend is de aandacht voor verenkleed (zichtwaarnemingen soms gesplitst naar sekse en leeftijd), rui en ontwikkeling van de gonaden. De meeste soorten hebben een verspreidingskaart (kwalitatief, gesplitst naar broeden, doortrek of historische melding per blok van 27.5 x 27.5 km) en overwegend gebaseerd op onderzoek in 1981-94. Enkele tientallen karakteristieke soorten zijn in kleur afgebeeld (Martin Woodcock) en achterin geven ruim honderd foto's een beeld van de verschillende habitats en de ge-

vleugelde bewoners ervan. In bijlagen worden uiteenlopende zaken toegelicht, waaronder populatieschattingen, terugmeldingen van geringde vogels, verticale verspreiding van foeragerende vogels in verschillende bostypen en een gazetteer. Een uitstekende prestatie, en een absolute must voor West-Afrika-liefhebbers. Nu maar hopen dat er van de voormalige Franse kolonies wat meer avifauna's worden samengesteld. – Rob G. Bijlsma

RYABITSEV V. 1998. *One season in the taiga*. Russian Nature Press, Edinburgh. ISBN 0-9532990-0-7. VIII + 179 p. Prijs f 10,- (plus f 1,- verzendkosten). Vertaald door G. H. Harper. Te bestellen bij: Russian Nature Press, 19/3 Warriston Road, Edinburgh EH7 4HN, United Kingdom.

In Rusland, net als in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, bestaat een bloeiende traditie in het schrijven van natuurhistorische boeken. In dit geval staat onderzoek naar Fitis en Noordse Boszanger in de taiga (op het Yamal schiereiland) centraal. Eén van de vragen was: hoe kunnen deze nauwverwante loofzangers zonder hybridisatie naast elkaar voorkomen. De auteur beschrijft het ontstaan van ideeën daarover, de plannen om die te toetsen onder veldomstandigheden, welke hindernissen daarvoor moeten worden gepasseerd (let wel: dit is Rusland van vóór de val van de Muur), het dagelijkse leven temidden van muggen en dazen in de taiga, de kleine pleziertjes en grote teleurstellingen, de sleur, plotselinge ontmoetingen met andere bewoners van de taiga (inclusief beren) en de onvermijdelijke veranderingen in het denken over ecologische isolatie onder invloed van de harde feiten. De veldwaarnemer zal veel herkennen. De Nederlandse lezer zal bovendien leren dat nestenzoekerij ook in Rusland tot het normale veldwerk behoort, dat algemene natuurhistorische kennis een geweldig pluspunt is en dat er zelfs op dergelijk afgelegen plekken consumptieve recreanten aan hun gerief proberen te komen. Talloze tekeningen van de auteur laten een glimp van deze fascinerende wereld zien. De vertaler geeft in een uitgebreid notenapparaat uitleg over typisch Russische uitdrukkingen en gewoonten. Een uitstekend initiatief om Russisch werk in vertaling op de westerse markt te brengen! – Rob G. Bijlsma

GRIMMETT R., INSKIPP C. & INSKIPP T. 1998. *Birds of the Indian Subcontinent*. Christopher Helm, London. 888 p. ISBN 0-7136-4004-9. Prijs f 175,-.

Liefst 2.25 kilogram meldde mijn weegschaaltje, nadat ik het volwasen boekwerk er uit nieuwsgierigheid op had gelegd! De vaststelling dat men bijna over Popeye-achtige onderarmen moet beschikken om deze veldgids te hanteren is ook het enige nadeel van deze verder sublieme uitgave. In het boek worden alle 1295 vogelsoorten (99 endemen) van India, Pakistan, Nepal, Bhutan, Sri Lanka, Bangladesh en de Malediven uitgebreid beschreven. Natuurlijk heeft ook de Rozekopeend, rond 1935 uitgestorven maar voortlevend in de dromen van velen, een volwaardige plaats in het boek gekregen. De 153 kleurplaten zijn van uitmuntende kwaliteit. Per soort is

een verspreidingskaartje gegeven, alsmede een soorttekst waar naast de identificatiekenmerken ook biotoop, broedperiode, verspreiding en status zijn vermeld.

Al lezende stuit de oplettende lezer soms op interessante wetenswaardigheden. Zo zal ik Indische Ganzen met andere ogen gaan bekijken, na te hebben gelezen dat een groepje de Himalaya doorkruiste op een hoogte van 9375 meter!

Volgens de jongste voorspellingen zal India rond 2020 de vlag van China overnemen als 's werelds natie met de meeste inwoners. Ondanks dit gruwelijke vooruitzicht zal het boek velen in de verleiding brengen om een reis naar het Indiase subcontinent te boeken! – *Rob L. Vogel*

ABEL G., BRAAKSMA S., STOOPENDAAL W., LICHTENBELD H. S. & DE BRUIN L. (red.) 1999. *De vogels van Nieuwegein: Vogels in een veranderend landschap*. Vogelwacht Utrecht, Nieuwegein. ISBN 90-804709-1-0. p. 284. Prijs f 30,- + f 7,50 verzendkosten (overmaken op giro 286944 t.n.v. Vogelwacht Utrecht, IJsselstein).

Vooruitlopend op een volledig geurbaniseerd Nederland zijn steeds meer vogelaars zich bewust van het belang van stadsavifauna's. In dit aantrekkelijke boek (zowel visueel als inhoudelijk) wordt tevens een nieuwe trend in het maken van avifauna's zichtbaar: niet meer sec een saai lijst van waargenomen vogelsoorten, maar een thematisch opgezet boek zoals dat ook al het geval was bij de avifauna van Zuid-Kennemerland. Deze vogelaars zijn zich goed bewust van het landschap waarin ze leven.

De ontwikkeling van de "groei kerngemeente" Nieuwegein is symptomatisch voor veel dorpen in Nederland. Een huiveringwekkend relaas van de wijze waarop eeuwenlang organisch gegroeide dorpen – in dit geval de in 1971 samengevoegde dorpen Jutphaas en Vreeswijk – explodeerden in de huidige orgie van huizen en wegen. Dit alles natuurlijk opgesierd met "groenvoorzieningen", die op hun beurt weer in overheidsnormen (echt waar!) zijn vastgelegd. Deze gekte wordt bewoond door vogels en vogelaars. Die laatste categorie heeft zich in Nieuwegein bemoeid met de "groenstructuurschets" (wat dat ook moge wezen). Gelukkig voor ons hebben ze zich niet volledig laten ondersneeuwen door ambtenarij, maar hun gegevens in onderhavig boek gebundeld.

De broedvogels worden behandeld aan de hand van drie momentopnamen: 1967, 1977 en 1997. Helaas zijn deze karteringen onderling niet helemaal te vergelijken vanwege verschillen in werkwijze. Dit vertaalt zich voor de meeste soorten in een - rigoureuze - toename in het betreffende tijdvak, iets wat niet altijd als vaststaand kan worden aangenomen (zie bijvoorbeeld discrepantie tussen tekst en grafiek bij Grauwe Vliegenvanger). In de ondersteunende teksten worden meer details verstrekt, soms aangevuld met stippenkaarten, jaarlijkse tellingen en bijzonderheden (in aparte tekstblokken). Per stadswijk wordt vervolgens de vogelbevolking behandeld, inclusief die van geluidswallen, park, recreatieplas, landgoed, industrieterrein en uiterwaard. De lezer moet hier rustig de tijd voor nemen, omdat soortspecifieke informatie onder een algemene noemer verstopt zit in lange tekstblokken. Hier wrekt zich het ontbreken van een index. Niettemin ontstaat een goede indruk van het vogel-

leven in uiteenlopende, door mensen gedomineerde habitats. Jammer dat de foto's van de verschillende locaties niet zijn gedateerd (idem voor de vogelplaten). De schrijvers hebben vele bronnen aangeboord, daarbij telkens dicht bij de oorspronkelijke gegevens blijvend (o.a. gemiddelde legselgrootte van Ringmussen in 1981-89 in twee gebieden, eilegdata van nestkastbewoners, soortspecifieke trends, slapende vogels in nestkasten, vestigingsjaren van nieuwe broedvogelsoorten). Dat geldt ook voor de hoofdstukken met historische gegevens (1912 en 1937, op basis van Eykman, Sillevius, N. Marra en Holtman), lijst van waargenomen vogels (in bijlage), details van zeldzame en bijzondere waarnemingen, fenologie (gemiddelde jaarlijkse aankomstdata over 1988-97, helaas zonder vermelding van het aantal waarnemingen per soort per jaar), 30 jaar ringonderzoek (door Sjoerd Braaksma, overleden vlak voor dit boek uitkwam), exoten, niet-broedende IJsvogels in 1980-97 en de bijlagen met jaarlijkse broedvogelaantallen per wijk (zonder vermelding van oppervlak, alleen dichtheid per 100 ha), specificatie van kolonies Oeverzwaluwen over 1967-97, legselgrootte van hollenbroeders (gesplitst naar eerste en tweede legsels) en terugmeldingen van geringe vogels. Met dit alles is het boek een waardevolle aanvulling op de bestaande avifauna's. De informatie heeft een hoog echtheidsgehalte; je proeft als lezer de vogel op de pagina. De schrijvers hebben terecht afgezien van nietszeggend proza over vogelgroepen, subdoeltypen en AVIS. Het levende bewijs dat onafhankelijke, bezielde groepen in staat zijn hun passie voor het voetlicht te brengen, zonder concessies te doen aan ambtelijke hersenspinsels zonder werkelijkheidswaarde. En dat ook nog in een aantrekkelijke en heldere vormgeving, fraai gedrukt en gebonden en tegen een fantastische prijs. Ik denk dat Sjoerd Braaksma zich geen beter tribuut had kunnen wensen. – *Rob G. Bijlsma*

WESTOLL T. 1998. *The complete illustrated check list of the birds of the world*. Glinger Publications, Carlisle. 784 p., 367 platen. ISBN 0-9533367-0-0.

Als je een wat verder weg gelegen bestemming kiest voor je vakantie, dan kan het je, ondanks de vloed van veldgidsen die verschijnt, nog steeds gebeuren dat de identificatie van de vogels problemen oplevert omdat er geen goede gids is voor het land van je keuze. Toen Tim Westoll, politicus in Cumberland, in de jaren zeventig dit soort reizen begon te maken was dat probleem natuurlijk nog veel groter. Zijn ergernis was blijkbaar zo groot dat hij het plan opvatte om niets minder dan een volledig geïllustreerde, edoch compacte world check list te maken die op alle reizen mee kon. Sindsdien werd elk vrij uurtje met grote toewijding besteed aan het schilderen van vogels, soort na soort, maand na maand, jaar na jaar. Soms leek het aantal beschreven soorten in de wereld harder te groeien dan het aantal illustraties voor het boek. Vier kinderen verschenen op het toneel, terwijl het aantal vogelsoorten in de wereld groeide van 8974 in 1975 (Morony, Bock & Farrand) naar 9236 in 1981 (Howard & Moore). Toen Westoll dacht bijna klaar te zijn verscheen de lijst van Sibley & Monroe (1990) met 9702 soorten, waaronder meer dan 100 "nieuwe". Op het moment dat hij uiteindelijk de tekenmap sloot was Westoll grootvader van zeven kleinkinderen en waren er bijna 1000 soorten meer dan toen hij begon (1995) in de recen-

te lijkt van Wells). Maar nu is na dertig jaar het boek dan toch verschenen.

Of ik het zou meenemen op reis weet ik niet, maar wat een leuk boek! Bladzij na bladzij vol aandoenlijke tekeningetjes van vrolijk gekleurde vogeltjes die onwillekeurig een glimlach op m'n gezicht toveren, elke keer dat ik het boek inkijk. Op de 367 platen zijn inderdaad zo'n 10 000 'soorten' afgebeeld, min of meer op schaal lijkt het wel, zodat de afbeeldingen van veel kolibries bijvoorbeeld nauwelijks groter zijn dan een centimeter. Het aantal soorten per plaat (15 x 23 cm) kan zo, bij een gemiddelde van 27, oplopen tot 67 (zangers). De kleuren waren blijkbaar belangrijker dan de gestalte van de soorten, de valken zijn nog net door hun kromme snavel te onderscheiden van een zangvogel en de futen hebben veel weg van opwindbare bad-eendjes. Leuk zijn ook de platen van de spechten, die door de keus om mannetjes en wijfjes tegenover elkaar af te beelden doen denken aan bladzijden uit een catalogus voor wapenschilden. Mijn favorieten zijn echter de uilen, die in dit geval meestal niet zo wijs uit hun ogen kijken maar je met een verbaasde dan wel hypnotiserende blik lijken aan te staren, soms met wel 49 paar ogen tegelijk (geslacht *Otus*).

De checklist zelf is gebaseerd op *A Check List of Birds of the World* van Gruson (1976), maar is later aangevuld met behulp van de lijsten van Howard & Moore en Sibly & Monroe. Van elke soort is de wetenschappelijke en de Engelse naam gegeven, het aantal ondersoorten, de lichaamslengte en een indicatie van het verspreidingsgebied. Als je toch al van plan bent een world checklist aan te schaffen, koop dan (ook) deze. Dit sympathieke levenswerk verdient het om als curiositeit op de boekenplank van elke internationaal geïntereerde vogelaar te prijken. – Ruurd Noordhuis

*Dutch Birding Video-jaaroverzicht 1998*. Plomp Digital Video, Linschoten. Te bestellen door overmaking van f 55,- (inclusief verzendkosten) op rekening 89.90.07.287 t.n.v. Plomp Digital Video te Linschoten onder vermelding van 'Video 1998'.

Voor de derde maal is een jaaroverzicht van bijzondere waarnemingen op video verschenen. Hoewel het materiaal door slechts vijf filmers verzameld werd, zijn alle 'highlights' van 1998 op deze band te vinden. Daarbij zijn uiteraard de Giervalk van Schiermonnikoog en de Grijze Wouw van Texel, maar ook minder zeldzame soorten als Zwarte Ooievaar, Steltkluit, Waterspreeuw en Pestvogel. Een bijzondere opname is die van de Dwergooruil: een zwart scherm met alleen de karakteristieke roep.

Deze band maakt duidelijk dat videobeelden iets wezenlijks toevoegen aan vogelgidsen met tekeningen (foto's) en beschrijvingen. Karakteristiek gedrag is alleen op deze wijze te 'beschrijven'. Daarbij is het verbluffend te zien hoe de huidige videoteknik ons in staat stelt de vogel van zeer dichtbij in beeld te brengen. Op deze band zal menigeen een bepaalde soort beter te zien krijgen dan door zijn eigen kijker of telescoop!

Natuurlijk is het leuk om op deze wijze nog eens te genieten van bepaalde waarnemingen uit 1998. De band heeft echter, naast de presentatie van gedrag en geluid, nog een meerwaarde. In het uitvoerige commentaar wordt het voorkomen van de soort in ons land geschetst en waar nodig wordt ingegaan op de veldkenmerken. Dit commentaar is niet steeds even goed te verstaan. Bij de video-overzichten die ongetwijfeld nog zullen volgen, verdient het daarom aanbeveling om voor het inspreken van het deskundige commentaar van Arnoud van den Berg gebruik te maken van een heldere vrouwenstem. – Jelle van Dijk

## Actualiteiten

### Nieuwe Avifauna van Limburg: oproep voor waarnemingen

De Vogelstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap is onlangs gestart met het samenstellen van een nieuwe Avifauna van Limburg. De bedoeling is om in dit boek zoveel mogelijk gegevens te verwerken over broed- trek- en wintervogels, maar ook over belangrijke vogelgebieden in Limburg. Mocht u over interessante Limburgse vogelwaarnemingen beschikken en heeft u deze nog niet eerder ingestuurd naar het Vogelarchief Limburg, Sovon, CDNA of de Ringcentrale, dan verzoeken we u dit alsnog snel te doen. Interessant zijn in ieder geval schaarse en zeldzame soorten, fenologie, op-

merkelijke aantallen en (kleur-)ringmeldingen. Het accent ligt op de periode na 1970, maar ook materiaal uit de jaren daarvoor is welkom. Documenteer de determinatie van zeer bijzondere waarnemingen zo goed mogelijk. Gegevens die voor 1 augustus 1999 worden ingestuurd kunnen nog verwerkt worden in de Avifauna. Waarnemingen die later binnenkomen worden in het Vogelarchief Limburg opgenomen en zullen in latere publicaties hun nut bewijzen.

Gegevens kunt u sturen naar: Vogelstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Postbus 882, 6200 AW Maastricht, (voor gratis waarnemingsformulieren: 043-3213671) of via E-mail naar [schols.burmanje@worldonline.nl](mailto:schols.burmanje@worldonline.nl).